

Wojciech Paukzstelo*
Bartosz Mazurkiewicz**

UDZIAŁ PRZEDSTAWICIELI RUCHÓW MIEJSKICH W WYBORACH SAMORZĄDOWYCH W 2014 ROKU – SUKCES CZY PORAŻKA?

Fenomen ruchów miejskich na świecie

Proces industrializacji spowodował powstawanie tzw. ruchów miejskich. W XIX wieku rewolucja przemysłowa – potężne zjawisko – odcisnęła swoje piętno na wielu procesach społecznych, gospodarczych i politycznych. Tworzenie się nowych miejsc pracy, inny charakter wykonywanych prac, specyfiki zatrudnienia – to wszystko rzutowało na zmianę dotychczasowych przestrzennych warunków życia. Robotnicy przestali pracować w swoich domach, zaczęli dojeżdżać do pracy, dlatego miasta stopniowo ulegały przeobrażeniom. Słynny i reprezentatywny w tym kontekście był projekt – autorstwa barona Georgesa-Eugene Haussmanna¹ – przebudowy Paryża. Do dziś uważa się go za symbol nowego planowania przestrzennego oraz efekt porewolucyjnych zmian. Wąskie uliczki miejskie zastąpiono szerokimi bulwarami, zmieniono strukturę wodociągów, zwiększono powierzchnię parków. Miasto zostało podzielone według stanów społecznych: zajmowanie wyższego piętra w kamienicach oznaczało niższą pozycję społeczną (stratyfikacja pionowa), a ponadto powstawać zaczęły dzielnice zamieszkałe przez odrębne grupy społeczno-etniczne (stratyfikacja pozioma).

* mgr Wojciech Paukzstelo, Uniwersytet Szczeciński, e-mail: wpaukzstelo@gmail.com

** mgr Bartosz Mazurkiewicz, Uniwersytet Szczeciński, e-mail: bartosz.damian.mazurkiewicz@gmail.com

¹ <http://histmag.org/Haussmann-i-przebudowa-Paryza-od-sredniowiecznej-zabudowy-do-nowoczesnej-metropolii-6669> (24.09.2015).

W pewnym stopniu przyczyniło się to do zahamowania rozwoju ruchów na rzecz miasta.

W kolejnych dziesięcioleciach podziały utrzymano, a nawet niekiedy je pogłębiono, co było potęgowane przez różnice na tle religijnym². W pracy ludność doświadczała odrębności klasowej, natomiast w miejscach zamieszkania – odrębności etnicznej. W latach 60. XX wieku taki układ został rozerwany: głównie czarnoskórzy mieszkańcy Stanów Zjednoczonych (wykluczeni i odseparowani pod wieloma względami) zmienili sytuację. Tworzono nowe struktury między wyodrębnionymi grupami – następował proces swoistego jednoczenia, czyli ruch miejski – co było pokłosiem, zdaniem Petera Marcuse’a³, walki o poprawę rzeczywistości: warunków zatrudnienia, potrzeby rozwoju (kształcenia), walki o wolność słowa, przeciwdziałanie dyskryminacji, możliwość uczestniczenia i współdecydowania o kształcie i kierunku szeroko pojętej polityki lokalnego rozwoju, zwłaszcza w przestrzeni miejskiej.

Ruchy miejskie na świecie pod koniec XX wieku powstawały przede wszystkim z potrzeby społecznej partycypacji. Tworzenie się etnicznych mniejszości (powstawanie zamkniętych enklaw społecznych), migracje, ekskluzywność pewnych grup, rozrost biurokracji, poczucie alienacji, anonimowości – te czynniki w głównej mierze przyczyniły się do rozwoju współczesnych ruchów miejskich. Przedstawiciele tych ruchów chcieli decydować o losach własnych ośrodków miejskich ponad podziałami. Oddolny, dobrowolny i niezależny charakter powstawania ruchów stanowił o ich sile; był to dowód na istnienie potrzeby tego typu jednoczenia w imię słusznych idei.

Niektórzy badacze⁴ zwracają uwagę na spadek znaczenia partii politycznych (głównie w krajach zachodniej demokracji) w prowadzeniu polityki miejskiej. Pojawia się bowiem nowy typ społecznych elit, które bardziej dostosowują się do dynamicznych zmian (elastyczność w działaniu, brak skostniałych struktur); do tych elit zalicza się nowe ruchy społeczne, w tym ruchy miejskie. W swoich decyzjach ich przedstawiciele kierują się w znacznym stopniu przekonaniem, ideami, odwołując się do określonego stylu życia – te czynniki zalicza się do wartości postmaterialistycznych⁵. Takie podejście może być jednym z czynników,

² I. Katznelson, *Miasto Okopy: miejska polityka i wzornictwo klasy w Stanach Zjednoczonych*, The University of Chicago Press, Chicago 1981.

³ <https://pmarcuse.wordpress.com> (24.09.2015).

⁴ T.N. Clark, *Structural Realignment in American City Politics: Less Class, More Race and a New Political Culture*, „Urban Affairs Review” 1996, vol. 31, nr 3.

⁵ R. Inglehart, *Culture Shift in Advanced Industrial Society*, Princeton University Press, Princeton, 1990.

składających się na tzw. nową kulturę polityczną⁶ – nowy wymiar działań politycznych.

Ruchy miejskie w Polsce – początki

W Polsce ruchy miejskie mają krótką historię, mimo to są dobrze zbadane jako nowe zjawisko ruchów społecznych⁷. Zajmowano się ich rodzajami oraz charakterystyką, natomiast pominięto partycypacje ruchów w wyborach. Celem artykułu jest analiza oraz podsumowanie startu ruchów miejskich w wyborach samorządowych w 2014 roku.

Dopiero na początku XXI wieku proces tworzenia ruchów miejskich w Polsce się zdynamizował. Polscy przedstawiciele ruchów miejskich napotykali na takie same wątpliwości oraz problemy jak w zachodniej Europie⁸. Pierwszymi sygnałami powstawania ruchów miejskich w Polsce był rozwój społeczności miejskich wokół forów internetowych, powstawanie lokalnych grup sprzeciwiających się decyzjom samorządów miast oraz powołanie budżetu partycypacyjnego w Sopocie⁹. Od tego czasu w wielu miastach obywatele łączyli się w ruchy miejskie ich uczestnicy są głównie przedstawicielami wyżu demograficznego, to kolejne pokolenie zamieszkałe w miastach. Ruchy miejskie można klasyfikować zgodnie z zaproponowanymi przez Manuela Castellsa oraz przełożonymi na polskie realia przez Pawła Kubickiego trzema tożsamościami: legitymizującą, oporu oraz projektu¹⁰.

Zdecydowana większość powstających w Polsce ruchów miejskich związana była miała charakter oporu wobec władzy. Pierwszy definiujący się jako

⁶ T.N. Clark; V. Hoffmann-Martinot, *The New Political Culture*, Westview Press Boulder, 1998.

⁷ K. Herbst, *Ruchy nieformalne a kierunki rozwoju ekonomii społecznej. Rekomendacje dla polityk publicznych*, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2013; M. Kowalewski, *Organizowanie miejskiego aktywizmu w Polsce: Kongres Ruchów Miejskich*, „Przestrzeń Społeczna” 2013, nr 6; K. Łuczak, *Nowe ruchy miejskie na przykładzie ruchu społecznego „Szacunek dla Łodzi”*; *tożsamość aktorów a skuteczność działań ruchu w wymiarze realnym i wyobrażonym*, „Acta Universitatis Lodziensis” 2013, nr 47; P. Pluciński, *Im lepiej, tym gorzej albo widmo kryzysu miejskich ruchów społecznych?*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2015, nr 77.

⁸ P. Pluciński, *Miejskie (r)ewolucje. Radykalizm retoryki a praktyka reformy*, „Praktyka Teoretyczna” 2014, nr 9, www.praktykateoretyczna.pl/czasopismo/miejskie-rewolucje (20.09.2015).

⁹ L. Mergler, K. Pobłocki, M. Wudarski, *Antybezradnik przestrzenny – prawo do miasta w działaniu*, Fundacja Res Publica, Warszawa 2013, s. 22–26.

¹⁰ M. Castells, *Siła tożsamości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 23–24; P. Kubicki, *Opór i projekt*, www.institutobywatelski.pl/2575/blogi/kwestie-miejskie/opor-i-projekt (20.09.2011).

ruch miejski „My Poznaniacy” powstał jako wyraz sprzeciwu wobec deweloperów chcących zlikwidować park w dzielnicy Rataje¹¹. Dla warszawskiego ruchu początek istnienia wiąże się z referendum w sprawie odwołania Hanny Gronkiewicz-Waltz z funkcji prezydenta miasta¹². Krakowski ruch miejski skupiony wokół organizacji „Kraków przeciw Igrzyskom” powstał jako wyraz sprzeciwu wyrażanego wobec pomysłu zorganizowania przez miasto zimowych igrzysk olimpijskich¹³. Najczęściej ruchy oporu są nietrwałe i przestają funkcjonować, gdy osiągną cel; niektóre jednak przekształcają się w ruchy o tożsamości projektu, których zadaniem jest reforma miasta w określony sposób. Zazwyczaj jest to sprzeciw wobec traktowania miasta jako elementu generującego zysk – jego przedstawiciele sprzeciwiają się polityce neoliberalnej preferując rozwiązania socjalne¹⁴.

Można także wyróżnić podział ruchów miejskich ze względu na podejmowane działania: neoanarchistyczne, lokatorskie, mieszczańskie oraz quasi-organizacje trzeciego sektora¹⁵ – to nowe podejście powoduje dużą niechęć do ruchów społecznych starego typu oraz partii politycznych. Z jednej strony kładzie się nacisk na tzw. miastopogląd¹⁶, czyli poprawę życia w mieście, marginalizując sprawy światopoglądowe. Z drugiej strony silny jest nurt współpracy z partiami o podobnych poglądach na sprawy społeczno-ekonomiczne.

Wybory samorządowe są specyficzne z powodu małego zainteresowania nimi. Według Waldemara Wojtasika wynika to z uznania przez wyborców władzy lokalnej jako tej z niewielkimi uprawnieniami. Dodatkowo elekcje samorządowe są dla wyborców skomplikowane, ponieważ oddaje się głos do wielu organów samorządowych, mających różne kompetencje, a same wybory mają różne ordynacje¹⁷.

¹¹ L. Mergler, K. Pobłocki, M. Wudarski, *Antybezradnik...*, s. 25.

¹² <http://miastojestnasze.org/zakochaj-sie-w-referendum> (20.09.2015).

¹³ P. Rąpalski, *Kraków Przeciw Igrzyskom wystartuje w wyborach. Leśniak na prezydenta*, www.gazetakrakowska.pl/artykul/3485717,krakow-przeciw-igrzyskom-wystartuje-w-wyborach-lesniak-na-prezydenta-sonda,id,t.html (26.06.2014).

¹⁴ P. Kubicki, *Opór i projekt...*

¹⁵ P. Pluciński, *Miejskie (r)ewolucje...*

¹⁶ B. Kozek, *Łączy nas miastopogląd*, www.institutobywatelski.pl/23378/lupa-institutu/laczy-nas-miastopogląd (2.04.2015); S. Lipoński, P. Bojarski, *Wiceprezydent Wudarski: Zmienmy Poznań kierując się „miastopoglądem”*, http://poznan.wyborcza.pl/poznan/1,36037,17117206,Wiceprezydent_Wudarski_Zmienmy_Poznan_kierujac_sie.html, (12.12.2014). *Łączy nas MIA-STOpogląd*, <http://czasmieszkanow.pl/laczy-nas-miastopogląd> (20.09.2015).

¹⁷ W. Wojtasik, *Wpływ wyborów samorządowych z 2010 roku na system partyjny*, w: *Wybory samorządowe 2010*, red. M. Kolczyński, W. Wojtasik, Wydawnictwo REMAR, Katowice

W wyborach samorządowych zachodzi sytuacja, w której wyborca o określonych preferencjach może zagłosować na alternatywnego kandydata. Maciej Drzonek wyróżnia dwa etapy doboru odpowiedniego kandydata na prezydenta, burmistrza bądź wójta. Pierwszy etap to ocena, czy wyborca jest zadowolony z obecnie rządzącego prezydenta; jeżeli wyborca odpowie negatywnie, dopiero później przechodzi do analizy propozycji kontrkandydatów¹⁸.

Ruchy miejskie w wyborach samorządowych 2014 roku

W nielicznych miastach ruchy miejskie startowały już w poprzednich wyborach samorządowych. Największym sukcesem wyborów z 2010 roku był dobry wynik komitetu „My Poznaniacy”, który osiągnął wynik ponad 10%. Jednak przedstawiciele tego ruchu nie uzyskali ani jednego mandatu do rady miasta. Kandydat poznańskich ruchów miejskich Jacek Jaśkowiak osiągnął wynik 7%¹⁹. Kolejnym elementem wzmacniającym ruchy miejskie było zorganizowanie referendum w Krakowie przeciwko igrzyskom. W referendum mieszkańcy odrzucili pomysł organizacji tej imprezy, co było impulsem do dalszej pracy działaczy miejskich w Krakowie. Dobry wynik ośmielił ruchy miejskie do ściślejszej współpracy ogólnopolskiej – w 2011 roku powołano Kongres Ruchów Miejskich, mający na celu wytworzenie wspólnej platformy porozumienia, wymiany doświadczeń oraz pomocy organizacyjnej. KRM stał się imprezą coroczną (w 2015 r. odbyła się czwarta edycja²⁰), a miastami-gospodarzami były kolejno: Poznań, Łódź, Białystok, Gorzów Wielkopolski.

Pierwszą decyzją na poziomie politycznym było utworzenie przed wyborami samorządowymi z 2014 roku Porozumienia Ruchów Miejskich, w skład którego wchodziły ruchy miejskie z jedenastu miast²¹. Ustalony został manifest oraz filary porozumienia natomiast każda organizacja miała swój niezależny program dla własnego miasta. Pominięto kwestie ideologiczne ze względu na nacisk położony na poprawę miasta. Pragmatyzm wynikał także z różnorodności środowisk, jakie rządziły w miastach i dostosowania strategii wyborczej. Wygodniejsze dlatego

2011, s. 102–103. W. Wojtasik, *Systemowa specyfika wyborów samorządowych w Polsce*, „Rocznik Nauk Społecznych” 2013, nr 1, s. 65.

¹⁸ M. Drzonek, *Reelekcje prezydentów miast w wyborach bezpośrednich w Polsce*, Wydawnictwo Dante, Kraków 2013, s. 9.

¹⁹ Wszystkie wyniki wyborów i pozostałe dane dotyczące statystyki wyborczej są pozyskane ze strony pkw.gov.pl.

²⁰ <http://kongresruchowmiejskich.pl> (21.09.2015).

²¹ *O nas*, <http://ruchymiejskie.pl/o-nas> (21.09.2015).

było pozostawienie wolnej ręki poszczególnym komitetom²². Inicjatywa miała na celu wspieranie się w kampanii w wielu miastach. Sukces w jednym mieście miał być sukcesem dla wszystkich ruchów miejskich w ramach komitetu²³. Kwestią sporną była współpraca z partiami politycznymi. Ruchy miejskie indywidualnie podchodziły do tego tematu. Z jednej strony, niektórzy działacze argumentowali, że ruchy miejskie są apolityczne lub antypolityczne; z drugiej – dowodono, że nie ma czegoś takiego jak apolityczność²⁴. Różnorodność ruchów miejskich spowodowała odmienne podejście do tworzenia sojuszy. Warszawski komitet „Miasto jest Nasze” nie poparł kandydatury aktywistki miejskiej Joanny Erbel startującej z Partii Zielonych²⁵. W Toruniu „Zieloni” zaangażowali się w kampanie miejscowego „Czasu Mieszkańców”²⁶. W Raciborzu kandydatura ruchów miejskich została poparta przez PiS²⁷.

Samemu PRM zarzucono bycie pierwszym krokiem do powstania partii miejskiej. Wiele ruchów miejskich startowało w ramach szerszych koalicji, co utrudnia ustalenie rzeczywistych wyników. Sami aktywiści zarzucali innym podszywanie się pod ruchy miejskie, bez jednoczesnego utożsamiania się z ich poglądami. Zdecydowano, że głównym punktem weryfikacyjnym będzie akceptacja przez aspirujące środowiska dziewięciu też miejskich, uchwalonych na I KRM. W celu wykazania wyników ruchów miejskich w tabeli 1 zestawiono następujące informacje – rezultaty startujących komitetów w ramach PRM ze względu na jasną ich przynależność i deklarację bycia ruchami miejskimi. Z kolei wyniki do wyborów na stanowisko prezydenta miasta zaprezentowano w tabeli 2.

²² K. Pobłocki, *Wskreszenie człowieka publicznego*, www.krytykapolityczna.pl/artykuly/miasto/20141219/poblocki-wskreszenie-czlowieka-publicznego-polemika (19.12.2014).

²³ J. Kusiak, *Początek pewnej epoki. Ruchy miejskie po wyborach samorządowych*, <http://kulturaliberalna.pl/2014/11/21/poczatek-pewnej-epoki-ruchy-miejskie-wyborach-samorzadowych/> (21.11.2014).

²⁴ K. Nawratek, *Koniec ruchów miejskich?*, <http://krzysztof nawratek.blox.pl/2013/05/711-koniec-ruchow-miejskich.html> (11.05.2013).

²⁵ J. Dymek, *Śpiewak: Jestem z lobby. Lobby mieszkańców*, www.krytykapolityczna.pl/artykuly/miasto/20141021/spiewak-jestem-z-lobby-lobby-mieszkanow (21.10.2014).

²⁶ *Zieloni w wyborach samorządowych – podsumowanie*, <http://partiazieloni.pl/zieloni-w-wyborach-samorzadowych-podsumowanie> (3.12.2014).

²⁷ *NaM-PiS-Oblicza: Z nikim nie wykluczamy współpracy*, www.raciborz.com.pl/nam-z-nikim-nie-wykluczamy-koalicji,37555.html (3.10.2014).

Tabela 1. Wyniki komitetów startujących w ramach PRM w wyborach samorządowych 2014 roku

Miasto	Nazwa Komitetu	Wynik wyborów (%)	Liczba mandatów
Gdańsk	Gdańsk Obywatelski	8,19	0
Gliwice	Gliwice To My	5,28	0
Gorzów Wielkopolski	Ludzie dla Miasta	20,4	7
Kraków	Kraków Przeciw Igrzyskom	6,73	0
Poznań	Prawo do Miasta	7,75	1
Opole	Razem dla Opola	15,87	4
Płock	Samorządni.pl	3,86	0
Racibórz	KWW Dawida Waławczyka	37,01	7
Świdnica	Świdnickie Forum Rozwoju	11,47	2
Toruń	Czas Mieszkańców	11,67	4(3)*

* M. Zaręba, *Radna Torunia Magdalena Olszta-Bloch odchodzi z klubu Czas Mieszkańców*, www.radiopik.pl/2,34375,radna-torunia-magdalena-olszta-bloch-odchodzi-z- (12.08.2015).

Tabela 2. Wyniki kandydatów PRM w wyborach samorządowych 2014 (%)

Miasto	Kandydat	Wynik w I turze	Wynik w II turze
Gdańsk	Ewa Lieder	12,31	–
Gliwice	Małgorzata Tkaczyk-Janik	7,49	–
Gorzów Wielkopolski	Jacek Wójcicki	60,59	–
Kraków	Tomasz Leśniak	4,84	–
Poznań	Maciej Dudarski	3,52	–
Opole	Marcin Ociepa	21,13	32,34
Płock	Marek Owsik	1,81	–
Racibórz	Dawid Waławczyk	28,82	–
Świdnica	Marcin Paluszek	10,02	–
Toruń	Joanna Scheuring-Wielgus	17,34	–

Niewymienionym w tabeli, a należącym do PRM, był warszawski komitet „Miasto jest Nasze”, który nie wystawił kandydata w wyborach na prezydenta Warszawy, natomiast wystawił listy do rad dzielnic i zdobył siedem mandatów. Jedynym miastem, w którym ruchy miejskie mają własnego prezydenta oraz klub radnych, jest Gorzów Wielkopolski. Żaden ruch miejski nie wszedł w skład koalicji rządzącej w radzie miasta, jednak niektóre uczestniczą w nieformalnych

porozumieniach. Tak się dzieje właśnie w Gorzowie, gdzie klub prezydenta współpracuje z PO²⁸.

W Opolu podobny układ panuje między „Razem dla Opolu”, PiS oraz komitetem Arkadiusza Wiśniewskiego. Dzięki porozumieniu, kandydat RdO na prezydenta Marcin Ociepa został przewodniczącym rady miasta²⁹. Zupełnie inaczej było w Poznaniu, gdzie „Prawo do Miasta” mając jednego radnego, nie weszło w skład żadnej koalicji, ale jednym z wiceprezydentów miasta został Maciej Wudarski – kandydat tego komitetu na prezydenta³⁰. W pozostałych przypadkach komitety ruchów miejskich znalazły się w opozycji wobec władzy.

Ocena wyborów samorządowych przez ruchy miejskie

Wynik wyborów samorządowych był różnie oceniany nawet przez samych działaczy związanych z ruchami miejskimi. Na podstawie różnego rodzaju debat, polemik oraz artykułów prasowych można wyróżnić trzy sposoby charakteryzowania zarówno sukcesu, jak i porażki. Sukces był definiowany na trzy sposoby: wąski, szeroki i wykluczający.

Sukces w wąskim znaczeniu to start w wyborach oraz zdobycie mandatów radnych w ramach komitetów ruchów miejskich. Jako największy sukces traktowano zwycięstwo w wyborach na prezydenta Gorzowa Wielkopolskiego Jacka Wójcickiego oraz wejście siedmiu radnych z LdM, co pozwoliło objąć władzę ruchom miejskim. Jako pewien symbol zmian wymieniano również wejście do rad dzielnic Warszawy komitetu „Miasto Jest Nasze”³¹.

Wskazywanie nie tylko kandydatów związanych bezpośrednio z ruchami miejskimi, ale również takich, którzy głosili podobny program – tak definiowano sukces w ujęciu szerokim. Kładziono szczególny nacisk na zwycięstwo w wyborach kandydatów reprezentujących poglądy lewicowe. Podawano przykłady Roberta Biedronia, który został prezydentem Słupska oraz zwycięskiego

²⁸ Rozmowa z Pawłem Leszczyńskim, politologiem i profesorem PWSZ, <http://kuriergorzowski.pl/?rozmowa-z-pawlem-leszczyńskim-politologiem-i-profesorem-pwsz,355> (13.06.2015).

²⁹ Ł. Żygadło, *PO traci władzę w Opolu. Pierwszy raz w historii PiS wchodzi do gry, a prawica znakomicie współpracuje*, <http://wpolityce.pl/polityka/228006-po-traci-wladze-w-opolu-pierwszy-raz-w-historii-pis-wchodzi-do-gry-a-prawica-znakomicie-wspolpracuje> (1.01.2015).

³⁰ S. Borkowski, *Lech Mergler: Wierzę, że Platforma w Poznaniu się zmieniła*, www.miastopoznaj.pl/polityka/781-wierze-ze-platforma-w-poznaniu-sie-zmienila (12.12.2014).

³¹ P. Toborek, *Wybory samorządowe: Ruchy miejskie mają radnych w Toruniu, Raciborzu i w Opolu. W Gorzowie nawet prezydenta*, www.portalsamorzadowy.pl/polityka-i-spoleczenstwo/wybory-samorzadowe-ruchy-miejskie-maja-radnych-w-toruniu-raciborzu-i-w-opolu-w-gorzowie-nawet-prezydenta,65846.html (8.12.2014).

kandydata na burmistrza Wadowic – Mateusza Klinowskiego³². Nie byli oni uczestnikami żadnych ruchów miejskich ani nie odwoływali się do tej nazwy podczas kampanii wyborczej, ale traktowano ich zwycięstwo jako sukces ruchów miejskich. Skupiającym tego typu prezydentów był I Zjazd Prezydentów Progresywnych (zwołany w 2015 r. z inicjatywy Roberta Biedronia). Politycy tam występujący nie tylko nie mieli związku z ruchami miejskimi, ale startowali często z poparciem Sojuszu Lewicy Demokratycznej czy Polskiego Stronnictwa Ludowego³³. Charakterystyka tych prezydentów jest uznawana jako dowód zmian w myśleniu mieszkańców oraz poparcia idei ruchów miejskich. Jacek Jaśkowiak, który został prezydentem Poznania, nie będąc jednak kandydatem ruchów miejskich, uważał swój start za ich sukces³⁴.

Sukces w ujęciu szerokim był kontestowany chociażby przez działaczkę ruchów miejskich oraz kandydatkę na prezydenta Warszawy z ramienia „Zielonych” – Joannę Erbel, która sceptycznie podchodziła do uznania za sukces wyników Jaśkowiaka czy Wójcickiego. Pierwszemu zarzucała start z konserwatywnej PO oraz ukrywanie swoich lewicowych poglądów w celu przejęcia poparcia przeciwników ówczesnie rządzącego prezydenta Poznania. Jaśkowiak miał być tylko twarzą „zmiany”, natomiast stanowiska w magistracie dalej będą mianowane zgodnie z kluczem partyjnym. Wójcicki – według Erbel – nie był aktywistą miejskim, ponieważ przez wiele lat piastował urząd wójta gminy i jego kariera polityczna nie wiązała się z ruchami miejskimi³⁵.

Zarzucano także komitetom związanym w ramach Porozumień Ruchów Miejskich pragmatyzm i zdradę lewicowych ideałów. Pragmatyzm oraz bezpartyjność oceniano jako przejaw modnego konserwatyizmu oraz pójsie na współpracę z politykami, którzy potraktowali start z list ruchów jako szansę na utrzymanie się w polityce lokalnej³⁶. Jako przykłady sukcesu wskazywano kandydatów

³² J. Kusiak, *Media nie rozumieją Sokratesa z Deszczna*, http://wyborcza.pl/politykaekstra/1,142703,17142637,Media_nie_rozumieja_Sokratesa_z_Deszczna.html (16.12.2014).

³³ K. Przygoda, *Studniówkowy zjazd progresywnych włodarzy*, <http://gryf24.pl/2015/03/17/studniowkowy-zjazd-progresywnych-wlodarzy-zdjecia> (17.03.2015); E. Bendyk, *Deklaracja słupska – nowa, progresywna polityka miejska*, [http://antymatrix.blog.polityka.pl/2015/03/18/konfederacja-słupska-deklaracja-nowej-progresywnej-polityki-miejskiej](http://antymatrix.blog.polityka.pl/2015/03/18/konfederacja-slupska-deklaracja-nowej-progresywnej-polityki-miejskiej) (18.03.2015).

³⁴ A. Siek, *Zmiana władzy w Poznaniu*. „Moja wygrana to sukces ruchów miejskich”, http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114871,17055807,Zmiana_wladzy_w_Poznaniu___Moja_wygrana_to_sukces.html (1.12.2014).

³⁵ J. Erbel, *Ruchy miejskie nie chcą być konserwą 2.0*, www.krytykapolityczna.pl/artykuly/miasto/20141211/erbel-nastepny-ruch-ruchow-kongres-w-slupsku (11.12.2014).

³⁶ W. Karpieszuk, *Ruchy miejskie skrecają na prawo*, http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/1,34862,17125052,Ruchy_miejskie_skrecaja_na_prawo___KOMENTARZ_.html (14.12.2014).

o poglądach bliskich ruchom miejskim, niekryjących się ze swoim lewicowym światopoglądem, takich jak Biedroń czy Klinowski³⁷.

Wyglaszano również takie opinie, że wybory samorządowe z 2014 roku to porażka ruchów miejskich. Według Adama Puczejdy ruchy miejskie nie wypropagowały nikogo nowego, a określani jako zwycięscy – byli już wcześniej znanymi politykami, którzy wykorzystali pracę ruchów miejskich i dzięki doświadczeniu oraz sytuacji politycznej w poszczególnych miastach zostali beneficjentami zmęczenia wyborców. Robert Biedroń był posłem wybranym z Ruchu Palikota, z kolei Wójcicki przez wiele lat był wójtem gminy Deszczno³⁸. Inna argumentacja dotyczyła wielkości miast, gdzie wygrały ruchy miejskie. Poza przypadkiem Poznania były to średnie ośrodki miejskie, a większość prezydentów metropolii pozostała na kolejne kadencje³⁹.

Bohdan Jałowiecki sugeruje, że wejście do rad dzielnic czy miast nie zwiększyło wpływu na politykę miejską, jednak spowodowało współodpowiedzialność aktywistów za nią. Udział w polityce wymusi na ruchach miejskich zawieranie „zgniłych” kompromisów niezgodnych z ideami ruchu. Reprezentacja i brak skuteczności może zniechęcić wyborców do ruchów miejskich i sprawić, że działacze będą postrzegani jako nieudolni⁴⁰. Wybrani radni, luźno związani z ruchami miejskimi, to zagrożenie dla środowiska rządzącego układu. Jako przykład podano rozłam w klubie „Miasto jest Nasze” na rzecz współpracy z PO⁴¹.

Wszystkie wątpliwości dotyczące funkcjonowania ruchów miejskich są wciąż widoczne wśród aktywistów. Kwestia sukcesu jest sprawą subiektywną. Każdy wynik należy traktować indywidualnie, oceniając szansę przed wyborami oraz wynik. Na pewno sukcesem było pojawienie się na scenie politycznej ruchów miejskich. Mandaty w radach uzyskiwały jednak organizacje i działacze, którzy mieli doświadczenie w poprzednich elekcjach (Poznań, Opole czy Gorzów Wielkopolski). Nowe ruchy (np. krakowski czy gdański) jako sukces mogą uznać kilkuprocentowe poparcie. Porażką jest na pewno dyskusja kontestująca wszelkie decyzje podejmowane przez ruchy miejskie. Ruchy miejskie to mieszanka wielu

³⁷ J. Erbel, *Ruchy miejskie...*

³⁸ A. Puczejda, *Wygrała polityka. Ruchy miejskie po wyborach samorządowych*, <http://kulturaliberalna.pl/2014/11/20/polityka-ruchy-miejskie-wybory-samorzadowe> (20.11.2014).

³⁹ W. Kacperski, *Po co nam ruchy miejskie po wyborach?*, <http://kulturaliberalna.pl/2014/12/22/ruchy-miejskie-wybory-samorzadowe> (22.12.2014).

⁴⁰ W. Karpieszuk, *Aktywistów wchłonie system. „Poszli w establishment” – wywiad z prof. Bohdanem Jałowieckim*, http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/1,34889,17156463,Aktywistow_wchlonie_system___Poszli_w_establishment_.html (8.07.2014).

⁴¹ P. Pieńkosz, *Rozłam w Śródmieściu*, www.poludnie.com.pl/aktualnosci/item/323-rozlam-w-srodmiesciu (20.09.2015).

poglądów, czasami skrajnych i wykluczających się – brak sukcesu może szybko zniechęcić ich przedstawicieli do wspólnego działania.

W przypadku zwycięskich kandydatów mniej lub bardziej związanych z ruchami miejskimi duży wpływ miał właśnie wybór mieszkańców, którzy niezadowoleni z ówczesnych władz szukali alternatywy w nowych aktorach. Niższe zainteresowanie wyborami oraz mniejszy wpływ wyborów strategicznych wpłynął na oddanie przez mieszkańców władzy kandydatom o odmiennych poglądach, dlatego prezydentami mogli zostać Wójcicki, Jaśkowiak czy Biedroń. Wybory samorządowe w 2014 roku można nazwać tylko próbą generalną. Dla wielu struktur był to debiut w polityce i następne cztery lata staną się weryfikacją ich intencji. Dopiero więc wybory samorządowe w 2018 roku będą stanowić o przyszłości polskich ruchów miejskich.

Bibliografia

- Bendyk Edwin, *Deklaracja słupska – nowa, progresywna polityka miejska*, <http://antymatrix.blog.polityka.pl/2015/03/18/konfederacja-slupska-deklaracja-nowej-progresywnej-polityki-miejskiej>.
- Borkowski Sebastian, *Lech Mergler: Wierzę, że Platforma w Poznaniu się zmieniła*, www.miastopoznaj.pl/polityka/781-wierze-ze-platforma-w-poznaniu-sie-zmienila.
- Castells Manuel, *Siła tożsamości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.
- Clark Terry N., *Structural Realignments in American City Politics: Less Class, More Race and a New Political Culture*, „Urban Affairs Review” 1996, vol. 31, nr 3.
- Clark Terry N., Hoffmann-Martinot Vincent, *The New Political Culture*, Westview Press Boulder 1998.
- Drzonek Maciej, *Reelekcje prezydentów miast w wyborach bezpośrednich w Polsce*, Wydawnictwo Dante, Kraków 2013.
- Dymek Jakub, *Śpiewak: Jestem z lobby. Lobby mieszkańców*, www.krytykapolityczna.pl/artykuly/miasto/20141021/spiewak-jestem-z-lobby-lobby-mieszkancow.
- Erbel Joanna, *Ruchy miejskie nie chcą być konserwą 2.0*, www.krytykapolityczna.pl/artykuly/miasto/20141211/erbel-nastepny-ruch-ruchow-kongres-w-slpsku.
- Herbst Krzysztof, *Ruchy nieformalne a kierunki rozwoju ekonomii społecznej. Rekomendacje dla polityk publicznych*, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2013.
- <http://kongresruchowmiejskich.pl>.
- <http://miastojestnasze.org/zakochaj-sie-w-referendum>.

- Inglehart Ronald, *Culture Shift in Advanced Industrial Society*, Princeton University Press, Princeton 1990.
- Kacperski Wojciech, *Po co nam ruchy miejskie po wyborach?*, <http://kulturaliberalna.pl/2014/12/22/ruchy-miejskie-wybory-samorzadowe>.
- Karpieszuk Wojciech, *Aktywistów wchłonie system. „Poszli w establishment” – wywiad z prof. Bohdanem Jałowieckim*, http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/1,34889,17156463,Aktywistow_wchlonie_system___Poszli_w_establishment_.html.
- Karpieszuk Wojciech, *Ruchy miejskie skrecają na prawo*, http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/1,34862,17125052,Ruchy_miejskie_skrecaja_na_prawo__KOMENTARZ_.html.
- Katznelson Ira, *Miasto Okopy: miejska polityka i wzornictwo klasy w Stanach Zjednoczonych*, The University of Chicago Press, Chicago 1981.
- Kowalewski Maciej, *Organizowanie miejskiego aktywizmu w Polsce: Kongres Ruchów Miejskich*, „Przestrzeń Społeczna” 2013, nr 6.
- Kozek Bartłomiej, *Łączy nas miastopogląd*, www.institutobywatelski.pl/23378/lupa-institutu/laczy-nas-miastopoglad.
- Kubicki Paweł, *Opór i projekt*, www.institutobywatelski.pl/2575/blogi/kwestie-miejskie/opor-i-projekt.
- Kusiak Joanna, *Media nie rozumieją Sokratesa z Deszczna*, http://wyborcza.pl/polityka-ekstra/1,142703,17142637,Media_nie_rozumieja_Sokratesa_z_Deszczna.html.
- Kusiak Joanna, *Początek pewnej epoki. Ruchy miejskie po wyborach samorządowych*, <http://kulturaliberalna.pl/2014/11/21/poczatek-pewnej-epoki-ruchy-miejskie-wyborach-samorzadowych>.
- Lipoński Seweryn, Bojarski Piotr, *Wiceprezydent Wudarski: Zmieńmy Poznań kierując się „miastopoglądem”*, http://poznan.wyborcza.pl/poznan/1,36037,17117206,Wiceprezydent_Wudarski__Zmienmy_Poznan_kierujac_sie.html.
- Łączy nas MIASTOpogląd*, <http://czasmieszkanow.pl/laczy-nas-miastopoglad>.
- Łuczak Katarzyna, *Nowe ruchy miejskie na przykładzie ruchu społecznego „Szacunek dla Łodzi”; tożsamość aktorów a skuteczność działań ruchu w wymiarze realnym i wyobrażonym*, „Acta Universitatis Lodziensis” 2013, nr 47.
- Marcuse Peter, <https://pmarcuse.wordpress.com>.
- Mergler Lech, Pobłocki Kacper, Wudarski Maciej, *Antybezradnik przestrzenny – prawo do miasta w działaniu*, Fundacja Res Publica, Warszawa 2013.
- NaM-PiS-Oblicza: Z nikim nie wykluczamy współpracy*, www.raciborz.com.pl/nam-z-nikim-nie-wykluczamy-koalicji,37555.html.

- Nawratek Krzysztof, *Koniec ruchów miejskich?*, <http://krzysztof nawratek.blox.pl/2013/05/711-koniec-ruchow-miejских.html>.
- O nas, <http://ruchymiejskie.pl/o-nas/>.
- Pieńkosz Piotr, *Rozłam w Śródmieściu*, www.poludnie.com.pl/aktualnosci/item/323-rozlam-w-srodmiesciu.
- Pluciński Przemysław, *Im lepiej, tym gorzej albo widmo kryzysu miejskich ruchów społecznych?*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2015, nr 77.
- Pluciński Przemysław, *Miejskie (r)ewolucje. Radykalizm retoryki a praktyka reformy*, „Praktyka Teoretyczna” 2014, nr 9, www.praktykateoretyczna.pl/czasopismo/miejskie-rewolucje.
- Pobłocki Kacper, *Wskreszenie człowieka publicznego*, www.krytykapolityczna.pl/artykuly/miasto/20141219/poblocki-wskreszenie-czlowieka-publicznego-polemika.
- Przygoda Krzysztof, *Studniówkowy zjazd progresywnych włodarzy*, <http://gryf24.pl/2015/03/17/studniowkowy-zjazd-progresywnych-wlodarzy-zdjecia>.
- Puchejda Adam, *Wygrała polityka. Ruchy miejskie po wyborach samorządowych*, <http://kulturaliberalna.pl/2014/11/20/polityka-ruchy-miejskie-wybory-samorzadowe>.
- Rapalski Piotr, *Kraków Przeciw Igrzyskom wystartuje w wyborach. Leśniak na prezydenta*, www.gazetakrakowska.pl/artukul/3485717,krakow-przeciw-igrzyskom-wystartuje-w-wyborach-lesniak-na-prezydenta-sonda,id,t.html.
- Rozmowa z Pawłem Leszczyńskim, *politologiem i profesorem PWSZ*, <http://kuriergorzowski.pl/?rozmowa-z-pawlem-leszczynskim-politologiem-i-profesorem-pwsz,355>.
- Siek Anna, *Zmiana władzy w Poznaniu*. „Moja wygrana to sukces ruchów miejskich”, http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114871,17055807,Zmiana_wladzy_w_Poznaniu___Moja_wygrana_to_sukces.html.
- Seroka Katarzyna, *Hausmann i przebudowa Paryża: od średniowiecznej zabudowy do nowoczesnej metropolii*, <http://histmag.org/Hausmann-i-przebudowa-Paryza-od-sredniowiecznej-zabudowy-do-nowoczesnej-metropolii-6669>.
- Toborek Piotr, *Wybory samorządowe: Ruchy miejskie mają radnych w Toruniu, Raciborzu i w Opolu. W Gorzowie nawet prezydenta*, www.portalsamorzadowy.pl/polityka-i-spoleczenstwo/wybory-samorzadowe-ruchy-miejskie-maja-radnych-w-toruniu-raciborzu-i-w-opolu-w-gorzowie-nawet-prezydenta,65846.html.
- Wojtasik Waldemar, *Systemowa specyfika wyborów samorządowych w Polsce*, „Rocznik Nauk Społecznych” 2013, nr 1.
- Wojtasik Waldemar, *Wpływ wyborów samorządowych z 2010 roku na system partyjny*, w: *Wybory samorządowe 2010*, red. Mariusz Kolczyński, Waldemar Wojtasik, Wydawnictwo REMAR, Katowice 2011.

Zaręba Michał, *Radna Torunia Magdalena Olszta-Bloch odchodzi z klubu Czas Mieszkańców*, www.radiopik.pl/2,34375,radna-torunia-magdalena-olszta-bloch-odchodzi-z-.

Zieloni w wyborach samorządowych – podsumowanie, <http://partiazieloni.pl/zieloni-w-wyborach-samorzadowych-podsumowanie>.

Żygadło Łukasz, *PO traci władzę w Opolu. Pierwszy raz w historii PiS wchodzi do gry, a prawica znakomicie współpracuje*, <http://wpolityce.pl/polityka/228006-po-traci-wladze-w-opolu-pierwszy-raz-w-historii-pis-wchodzi-do-gry-a-prawica-znakomicie-wspolpracuje>.

Streszczenie

Ruchy miejskie są nowym zjawiskiem obserwowanym w Polsce. Stanowią przejaw demokracji obywatelskiej, przeciwagę dla braku zaangażowania ludzi w politykę oraz oddzielania się obywateli od spraw publicznych. W artykule opisano fenomen ruchów miejskich na świecie – genezę, rozwój i znaczenie. Scharakteryzowano początki działalności ruchów miejskich w Polsce oraz opisano udział w wyborach kandydatów wywodzących się z tego nurtu. Ponadto podjęto próbę oceny tego, czy przedstawiciele ruchów miejskich odnieśli sukces czy też porażkę w wyborach samorządowych w 2014 roku.

Słowa kluczowe: ruchy miejskie, wybory, samorząd, polityka miejska

PARTICIPATION OF REPRESENTATIVES OF URBAN MOVEMENTS IN THE LOCAL ELECTIONS IN 2014: SUCCESS OR FAILURE?

Abstract

Urban movements are a new phenomenon observed in Poland. A manifestation of civic democracy, a counterweight to the lack of involvement of people in politics and the separation of citizens from public affairs. The article describes the phenomenon of urban movements in the world: the origins, development and significance. They characterized the beginnings of urban movements in Poland and describes the participation in elections of candidates deriving from this trend. In addition, an attempt to assess whether representatives of urban movements have succeeded or failed in the local government elections in 2014.

Keywords: urban movements, elections, government, urban policy